

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра психологічного консультування і психотерапії

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рівень вищої освіти: третій освітньо-науковий рівень

Галузь знань: 05 соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 психологія

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти

Вид дисципліни: за вибором

Факультет **психології**

Силабус розроблений відповідно до робочої програми,
рекомендованої до затвердження вченою радою факультету психології
“26 ” червня 2019 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК СИЛАБУСУ:

д. психол. н., професор, завідувач кафедри психологічного консультування і
психотерапії О.С.Кочарян

2019 / 2020 навчальний рік

1. Дані про викладача, що викладає дисципліну

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Кочарян Олександр Суренович
Контактний тел.	050 3001257 (пн – пт, 15.00-18.00)
E-mail:	kocharian55@gmail.com
Графік занять	За розкладом
Консультації	Вівторок 16.05 – 17.05. Середа 15.30-16.30. Ауд.402

2. Анотація дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є знання та компетенції, що забезпечують можливості підготовки наукових публікацій та презентацій результатів досліджень, написання статей і доповідей для участі в роботі наукових і науково-практичних конференцій і семінарів, підготовки статей у міжнародних виданнях, що індексуються наукометричними базами Scopus та Web of Science, презентації результатів дисертаційного дослідження на захисті.

Навчальна дисципліна належить до **вибіркових** дисциплін.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з дисципліни «Актуальні проблеми сучасної психології»

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при підготовці к публікації та презентації результатів власних наукових досліджень.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень" є формування компетенцій, що забезпечують виконання різних видів і форм наукової роботи: написання статей, підготовка доповідей для участі в роботі наукових і науково-практичних конференцій і семінарів та статей у міжнародних виданнях, що індексуються наукометричними базами Scopus та Web of Science, презентації результатів дослідження на захисті дисертаційної роботи.

3.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни "Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень" є формування здатності володіти загальною та спеціальною методологією наукового пізнання, застосовувати здобуті знання у практичній діяльності, здатність до креативного синтезу нових ідей, уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатності спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня через можливості, що надають публікації та презентації наукових досліджень, здатності працювати в міжнародному контексті, презентуючи результати досліджень, здатності здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та практики, презентувати свої дослідження та публікувати їх результати, здатності переосмислювати наявне та створювати нове цілісне знання в межах науково-дослідної роботи, здатності критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначити перспективи подальших наукових розробок, здатності розробляти та реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які повинні бути презентованими та опублікованими, уміння спілкуватися в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою через власні дослідження та їх презентації та публікації, які позбавлені ознак плагіату, дотримуватися норм професійної етики, міжкультурної толерантності у презентації власних досліджень.

3.3. Кількість кредитів – 4.

3.4. Загальна кількість годин – 120.

3.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2 -й	
Лекції	
8 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
96 год.	
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

3.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, здобувачі вищої освіти мають досягти таких результатів навчання:

- Науково обґрунтовувати вибір методів та засобів організації та проведення психологічного дослідження.
- Визначити об'єкт, предмет досліджень, використовуючи гносеологічні підходи до розв'язання проблем психологічної науки й практики.
- Використовувати сучасні джерела наукової інформації з досліджуваної наукової проблеми.
- Вміти доступно, на високому науковому рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до професійної та непрофесійної спільноти.
- Володіти навичками усної і письмової презентації результатів досліджень українською та іноземною мовами.
- Описувати результати власних наукових досліджень у фахових публікаціях у вітчизняних та закордонних спеціалізованих виданнях.
- Дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та діяти відповідно норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.
- Працювати над власним розвитком та вдосконалюванням, виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації.
- Критично оцінювати здобутки, бачити обмеження та визначати перспективи наукової роботи.

4. Теми навчальної дисципліни

Розділ 1. Культура наукового дослідження.

Тема 1. Методологія та принципи побудування наукового дослідження.

Поняття програми наукового дослідження. Склад компонентів програми наукового дослідження: проблема дослідження; об'єкт і предмет дослідження; ціль та задачі; наукова гіпотеза; методи збору та обробки інформації; робочий план дослідження. Програма наукового дослідження як основа роботи над дисертацією. Специфіка об'єктів і предметів дослідження, методів збору і обробки інформації в сфері психології. Принципи формування дослідницької вибірки у психології.

Тема 2. Структура та етапи проведення наукового дослідження..

Технологія підготовки наукового дослідження: структурно-семантичний аналіз теми дослідження; пошук і складання списку документів за темою дослідження; вивчення документів з теми дослідження; аналіз і синтез відібраної інформації; вибір об'єкта і предмета дослідження; визначення мети і завдань; висування наукової гіпотези; опис методів збору і обробки інформації; складання робочого плану дослідження; оформлення програми дослідження.

Розділ 2. Види наукових публікацій.

Тема 3. Загальна характеристика та види наукових публікацій.

1) Види наукових публікацій (тези, статті, монографії, методичні розробки, навчальні посібники та ін.). Підготовка наукових тез і статей, подача заявки на участь у науково-практичній конференції (огляд прикладів публікацій статей та тез статей у матеріалах конференцій різного рівня; огляд традиційних регулярних наукових конференцій в галузі психології). Категорії журналів. Наукометричні бази (Scopus, Web of Science, тощо). ORCID; УДК, ББК, ISBN. Стили оформлення літератури.

Тема 4. Технологія підготовки тез як наукової публікації.

Багатозначність поняття «тези»: як вторинний текст і вид короткого викладу першоджерела (вторинні тези); сукупність положень, істинність яких потрібно довести; жанр наукової публікації – первинний науковий текст до майбутнього виступу (оригінальні тези).

Відмінні риси тез як жанру наукової публікації: високий рівень узагальнення інформації, відсутність розгорнутої системи доказів, прикладів і ілюстрацій; лаконічність. Основні вимоги, що пред'являються до тез як жанру наукової публікації: інформативність, ясність і чіткість, логічна послідовність, відсутність логічних протиріч і тавтологій; лаконічність; відповідність тематиці конференції, семінару або збірки, для якої представляються тези.

Типовий склад аспектів у структурі тез: актуальність проблеми; ступінь вивченості проблеми; мета дослідження; предмет розгляду або пропонований варіант рішення; особливість, новизна предмета розгляду або пропонованого варіанту вирішення; переваги пропонованого варіанту вирішення; результати; висновки; рекомендації, область застосування отриманих результатів. Специфічні аспекти змісту тез в сфері психологічного знання.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій підготовки тез як наукової публікації: структурно-семантичний аналіз теми; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; визначення складу аспектів змісту в структурі тез, формулювання тез, підготовка і редагування тексту. Правила оформлення тез.

Тема 5. Технологія підготовки наукової статті

Наукова стаття як результат науково-дослідницької роботи. Вимоги, що пред'являються до наукових статей: достовірність, аргументованість інформації; суворі логічність і послідовність викладу; цілісність і завершеність. Типи статей у психології (аналітична, обзорна, обзорно-аналітична, експериментальна, кейс-стаття, експериментальна).

Композиція наукової статті та основні способи викладу матеріалу (опис, розповідь, міркування, доказ).

Основні жанри наукових статей: постановчі (проблемні, дискусійні), теоретичні, експериментальні, методичні, про досвід роботи, що містять інформацію про факти та ін.). Типи статей у психології (аналітична, обзорна, обзорно-аналітична, постановча, експериментальна, кейс-стаття, експериментальна, стаття-практичне керівництво).

Структура статті як наукового документа: вступ, основна частина, висновки.

Типовий склад аспектів змісту наукової статті: актуальність і ступінь вивченості проблеми; мета і завдання дослідження; предмет розгляду або запропонований варіант рішення, його особливості та новизна; місце і час проведення дослідження; методи дослідження; приклади; наочне представлення інформації; переваги запропонованого варіанту вирішення; результати, висновки, рекомендації; область застосування отриманих результатів. Відмінності в складі аспектів змісту статей різних жанрів.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій на підготовчому, основному і заключному етапах підготовки наукової статті.

Технологія підготовки наукової статті: визначення теми (заголовки), жанру, структурно-семантичний аналіз теми статті; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; вибір складу аспектів змісту в залежності від жанру статті; підготовка і редагування тексту; перевірка адекватності заголовки жанру і змісту статті. Правила оформлення наукових статей.

Рівень наукового видавництва та публікацій: фахові видання (перелік ВАК), індекс цитування, імпаکت-фактор.

Розділ 3. Презентація результатів досліджень.

Тема 6. Технологія підготовки виступу, доповіді.

Виступ і доповідь як типові види публічного мовлення. Особливості публічного мовлення, її відмінність від письмової мови.

Виступ і його властивості: актуальність тематики, виразність позиції виступаючого, оригінальність форми, емоційність, виразність. Види виступів: підготовлені заздалегідь (мова, публічна заява, виступ на семінарі, конференції, в дискусії, на читацьких конференціях, літературних вечорах і тощо) і експромти (на диспутах, на зборах тощо).

Доповідь та її властивості. Технологія підготовки доповіді та виступу, підготовленого заздалегідь. Специфічні особливості технології підготовки виступу і доповіді як усної публічної промови. Мультимедійна презентація в складі виступу і доповіді та вимоги до неї. Вимоги до електронної презентації. Переваги електронних презентацій як форми презентації навчальної та наукової інформації. Проблеми візуалізації інформації у процесі доповіді. Постер як вид презентації виступу.

Тема 7. Технологія підготовки дисертації

Дисертація як кваліфікаційна науково-дослідницька робота. «Положення про порядок присудження вчених ступенів».

Основні типологічні характеристики кандидатської дисертації як особливого виду наукового документа і кваліфікаційної роботи.

Особливості мови і стилю дисертацій.

Атрибути дисертації як кваліфікаційної роботи.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій підготовки дисертації.

Вимоги до використаних джерел інформації, методів дослідження, обсягу вибірки, рівню узагальнення одержаних даних.

Вимоги до оформлення дисертації та автореферату дисертації.

Вимоги до електронної презентації у представленні результатів наукового дослідження на захисті дисертації.

5. Схема навчальної дисципліни

за робочою програмою навчальної дисципліни "Актуальні проблеми психосоматики" запланований такий розподіл часу:

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Культура наукового дослідження						
Тема 1. Методологія та принципи побудування наукового дослідження.	10	2	0			8
Тема 2. Структура та етапи проведення наукового дослідження.	10	2	0			8
Разом за розділом 1	20	4	0			16
Розділ 2. Види наукових публікацій						
Тема 3. Загальна характеристика та види наукових публікацій.	7	2	0			5
Тема 4. Технологія підготовки тез як наукової публікації.	19	0	4			15
Тема 5. Технологія підготовки наукової статті.	24	0	4			20
Разом за розділом 2	50	2	8			40
Розділ 3. Презентація результатів досліджень						
Тема 6. Технологія підготовки виступу, доповіді.	18	0	3			15
Тема 7. Технологія підготовки дисертації.	32	2	5			25
Разом за розділом 3	50	2	8			40
Усього годин	120	8	16			96

6. Завдання для самостійної роботи та показники академічної активності здобувачів вищої освіти

<p>Тема 1. Методологія та принципи побудування наукового дослідження.</p> <p><i>Контрольні питання:</i></p> <p>1) поняття програми наукового дослідження;</p> <p>2) структура наукового дослідження;</p> <p>3) об'єкт та предмет дослідження;</p> <p>4) обґрунтування вибірки дослідження;</p> <p>5) новизна дослідження.</p> <p>Опрацювання літератури. Підготовка до лекції.</p>	<p>Основна: 1, 2 3, 9.</p> <p>Допоміжна: 2.</p>
<p>Тема 2. Структура та етапи проведення наукового дослідження.</p> <p><i>Контрольні питання:</i></p> <p>1) технологія підготовки наукового дослідження;</p> <p>2) співвідношення та предмету дослідження;</p> <p>3) формулювання об'єкту та предмету дослідження;</p>	<p>Основна: 1, 2, 3, 5.</p> <p>Допоміжна: 2.</p>

<p>4) формулювання мети дослідження; 5) вимоги до висновків. Опрацювання літератури. Підготовка до лекції.</p>	
<p>Тема 3. Загальна характеристика та види наукових публікацій. <i>Контрольні питання:</i> 1) категорії журналів; 2) види наукових публікацій; 3) наукометричні бази (Scopus, Web of Science, тощо). 4) ORCID, УДК, ББК, ISBN 5) правила оформлення літератури. Опрацювання літератури. Підготовка до лекції.</p>	<p>Основна: 1, 2 3, 10, 11. Допоміжна: 3. інформаційні ресурси в Інтернеті: 6</p>
<p>Тема 4. Технологія підготовки тез як наукової публікації. <i>Контрольні питання:</i> 1) відмінні риси тез як жанру наукової публікації; 2) оригінальні та вторинні тези; 3) вимоги до тез; 4) типова структура тез; 5) правила оформлення тез. Опрацювання літератури. Підготовка до практикуму.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3, 8 Допоміжна: 1, 2, 3 інформаційні ресурси в Інтернеті: 2, 4, 6</p>
<p>Тема 5. Технологія підготовки наукової статті. <i>Контрольні питання:</i> 1) вимоги, що пред'являються до наукових статей; 2) типи статей у психології; 3) структура статті (в залежності від типу статті); 4) технологія підготовки наукової статті; 5) індекс цитування (h-індекс), імпакт-фактор. Опрацювання літератури. Підготовка до практикуму.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3, 8 Допоміжна: 2, інформаційні ресурси в Інтернеті: 2, 5, 6</p>
<p>Тема 6. Технологія підготовки виступу, доповіді. <i>Контрольні питання:</i> 1) властивості виступу, доповіді; 2) види виступів; 3) вимоги до мультимедійної презентації; 4) підготовка до виступу. 5) Поведінка доповідача при різних варіантах проблем, виникаючих під час виступу. Опрацювання літератури. Підготовка до практикуму.</p>	<p>Основна: 8 інформаційні ресурси в Інтернеті: 7</p>
<p>Тема 7. Технологія підготовки дисертації. <i>Контрольні питання:</i> 1) вимоги до вступу дисертації та розділу "загальна характеристика" автореферату дисертації (склад, послідовність рубрикацій); 2) вимоги до оформлення літератури; 3) вимоги до першого розділу (за об'ємом); 4) вимоги до публікацій; 5) вимоги до анотацій. Опрацювання літератури. Підготовка до практикуму.</p>	<p>Основна: 4, 6, 8 Допоміжна: 1, 3. інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4, 6</p>

7. Вимоги викладача

До кожного індивідуального заняття здобувач має опрацювати основну та допоміжну рекомендовану літературу – скласти розгорнутий план та сформулювати не менше трьох проблемних питань, що торкаються актуальних наукових проблем за темою; виписати основні терміни (конструкти) та дати їх стисле визначення.

Здобувач допускається до поточного контролю за розділом за умови виконання вищенаведеної вимоги.

Здобувач має працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначати свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації; дотримуватися норм професійної етики, міжкультурної толерантності, професійних цінностей;

8. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється за кожним розділом. Тому передбачається три контрольних роботи, 10 питань за розділом 1; 10 питань за розділом 2; 10 питань за розділом 3. Кожне питання є тестовим, передбачає відповідь, як вибір одної правильної із можливих чотирьох. Кожна правильна відповідь оцінюється – 2 бали, неправильна – 0 балів. Тому аспірант може отримати максимум 60 балів. Контрольний лист оцінювання за кожним розділом надається аспіранту на останньому за темою аудиторному занятті.

8. Схема нарахування балів

Контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума	
Розділ 1		Розділ 2			Розділ 3		60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
20		20			20				

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

У якості **контрольного семестрового заходу** для здобувачів передбачено складання **заліку**. Залікова робота є письмовою роботою, яка складається із чотирьох завдань, кожне завдання оцінюється у 10 балів. Максимально аспірант одержує 40 балів. Залікову роботу розподілено на 10 варіантів. Номер варіанту роботи може бути закріплений за слухачем шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

Критерії оцінювання залікової роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
9-10	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
7-8	Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, слухач володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі слухач має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
5-6	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Слухач припускається помилок у використанні

	термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
3-4	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; слухач слабо володіє термінологією дисципліни.
1-2	Відповідь практично відсутня, слухач демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 350 с.
2. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Л. Методологія наукових досліджень. Київ: Ліра, 2018. – 352 с.
3. Наказ 40 МОН України "Про затвердження Вимог до оформлення дисертації" від 12.01.2017.
4. Наказ МОН України №1220 від 23.09.2019. "Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук".
5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/bookstext-3044.html>. – Назва з титул. екрану.
6. Оформлення тексту дисертації та автореферату. Загальні вимоги до дисертації / <http://sslab.com.ua/Home/Post/51/vsya-normativka-z-naukovix-statej/>
7. Рекомендації щодо оформлення дисертацій та авторефератів/ http://www.dgma.donetsk.ua/docs/nauka/vcheni_rady/12.105.03/docs/
8. Сурмін Ю.П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. – К.: НАДУ, 2008. – 184 с
9. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2004. – 307 с.
10. УДК, ББК, ISBN - обязательные элементы выходных сведений издания [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ipu.ru/structure/information-services/polygraphy/20804>
11. APA (American Psychological Association) style – Стиль цитування АПА (Американська психологічна асоціація) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/apa_style.pdf

Допоміжна література

1. Грабовська Т. О., Тепла О.М. Методичні рекомендації з підготовки і написання наукової доповіді та організації конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/4862/>. – Название с титул. екрана.
2. Дмитрів Л.Й. Технології підготовки і просування наукових публікацій в мережі Інтернет // Наука України у світовому інформаційному просторі. — Вип. 5. — К.: Академперіодика, 2011. — С. 16-19.
3. Дружинин В. Н. Психологическая культура и образование [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://psylist.net/pedagogika/00169.htm>.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.mon.gov.ua/>
2. <http://www.aspirant.com.ua/>
3. <http://www.disser.biz/>
4. <http://rbecs.karazin.ua/wp-content/uploads/2015/03/Requirements.pdf>
5. 35 порад, які допоможуть підготувати статтю для публікації в журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science/ nim.media/
6. <https://studfile.net/preview/6872312/page:25/#35>
7. Методика підготовки доповіді на конференцію. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/70367/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/metodika_pidgotovki_dopovidi_ko_nferentsiyi

План-конспект лекцій з курсу «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень»

Розділ 1. Культура наукового дослідження.

Тема 1. Лекція 1. Методологія та принципи побудування наукового дослідження.

Слід розрізняти: фундаментальну (філософську), загальнонаукову та конкретнонаукову методологію. Фундаментальна або філософська методологія є вищим рівнем методології науки й визначає стратегію побудови дослідження: парадигмальний лад, співвідношення номотетичного та ідеографічного підходів тощо.

Що стосується загальнонаукової методології, то вона зараз переживає кризи. Формується постнекласична перспектива теорії та методології психології. Д.А. Леонт'єв описує некласичний вектор у сучасній психології й аналізує напрям розв'язку психології за останні 50 років як рух від класичної психології до некласичної.

Термін «некласична» психологія дуже часто використовується останнім часом. На кшталт, Ельконін (1989), Асмолов (1996), Леонт'єв А.А. (2001, 2005), Леонт'єв Д.А. (2004). Конкуруючі школи, що сперечаються з поведи базових елементів та загальної мови концептуалізації особистості, свідомості та психіки, зберігалися до початку 1970-х років. Наукові школи зараз відступають. Вони перестають бути базою для структуралізації наукових досліджень – школи почали інтегруватися: психоаналіз з теорією інформації, біхевіоризма з гуманізмом тощо. Межі між школами почали розмиватися – часто й по переважаючому об'єкту дослідження, й по мові його описання. Раніше були незаперечні авторитети й в психології, й в психотерапії. Живі класики ще є – Дж. Брунер, А. Бандура, Дж. Бьюдженталь, Р. Харре. Але, як вказує Д. Леонт'єв, ставлення до нових лідерів, які вирішують розвиток науки, позбавлене сакральності. Це постаті, напр., С. Мадді, К. Джерджен, С. Кришнер тощо. Позбавлення від тоталітарності у культурі в цілому поєднане з втратою авторитетів. Є зараз позиція «славянофільства» у психології та психотерапії – вітчизняна ментальність потребує нових підходів – саме специфічних, наших. Напр., теорія етичного персоналізму О. Бондаренка.

За Д. Леонт'євим саме п'ятеро вчених забезпечили некласичний прорив у психології, пов'язаного з гуманітарним акцентом: Курт Левін, Лев Виготський, Михайло Бахтін, Альфред Адлер й Людвиг Бінсвангер.

Д. Леонт'єв пов'язує некласичність нової психології з гуманітарним проривом, який включає два показники: 1) особистість – не природний, а суто культурний об'єкт; 2) особистість є творцем, таким, створює себе та мир, таким, що само детермінує.

Напрями розвитку некласичної психології – це рух від: 1) пошуку знань до соціального конструктивізму; 2) монологізму до діалогізму; 3) ізольованого індивіду до життєвого світу; 4) детермінізму до самодетермінізму; 4) потенціалізму до екзистенціалізму; 5) кількісного погляду до якісного; 6) стратегії, що констатує до стратегії дії.

Тема 2. Лекція 2. Структура та етапи проведення наукового дослідження. Поняття програми наукового дослідження.

Програма наукового дослідження є основою роботи над дисертацією будується в деякій послідовності. Технологічно процес підготовки наукового дослідження включає: структурно-семантичний аналіз теми дослідження; пошук і складання списку документів за темою дослідження; вивчення документів з теми дослідження; аналіз і синтез відібраної інформації; вибір об'єкта і предмета дослідження; визначення мети і завдань; висування наукової гіпотези; опис методів збору і обробки інформації; складання робочого плану дослідження; оформлення програми дослідження.

Склад компонентів програми наукового дослідження: проблема дослідження; об'єкт і предмет дослідження; ціль та задачі; наукова гіпотеза; методи збору та обробки інформації; робочий план дослідження.

Об'єкт дослідження – деякий онтологічний фрагмент, який може концептуально належати до категорії: 1) феномен; 2) процес; 3) якість тощо. Предмет дослідження – деяка частина об'єкту. Предмет формується з урахуванням співвідношення двох змінних – залежної та незалежної. Дуже часто предмет визначається як частина об'єкту (незалежної змінної) на яку впливає залежна. Накшталт, предмет дослідження - «статеворольове забезпечення партнерських стосунків», де об'єкт дослідження - партнерські стосунки. При визначенні об'єкта потрібно знайти відповідь на запитання: що розглядається? А предмет означає аспект розгляду і "... дає уявлення про спосіб розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом - те, що в цьому об'єкті дістає наукове пояснення". Аналізується як саме підбирати методики дослідження та методи коректної математико-статистичної обробки даних.

Розглядаються принципи формування дослідницької вибірки у психології.

Розділ 2. Види наукових публікацій.

Тема 3. Лекція 3. Загальна характеристика та види наукових публікацій.

Аналізуються види наукових публікацій - тези, статті, монографії, методичні розробки, навчальні посібники тощо. Розглядаються різні варіанти презентації матеріалу на конференції – доклад, постер.

Доводиться алгоритм написання: актуальність, теоретичний фон (аналітичний огляд), проблематизація, об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, результати дослідження, висновки, перспектива подальших досліджень. Детально обговорюється кожна структурна позиція. Особливої уваги приділяється правилу посилання на інші літературні джерела та їх цитування: що саме нового у роботі дисертанта, як це довести. Розглядається як структурний пункт статті – гіпотеза. Потрібна чи вона? У яких випадках.

Важливо уявляти, що саме, які положення виносяться як надбання дисертанта (новизна одержаних результатів, а також положення, що виносяться на захист).

Аналізуються помилки у формулюванні проблеми та в уявленнях (імпліцитних формулюваннях) новизни.

Особливої уваги приділяється навчитися розрізняти слова та їх смислове наповнення. В гуманітарній традиції існує тенденція до перебільшення значущості словесних конструкцій, у результаті чого поняття перетворюються у метафори, а наукове мислення – у паранаукове. Наприклад, схеми часто описуються як моделі.

Розглядається проблема підбора журналів та конференцій на предмет їх якості та референтності у науковому просторі.

Наводяться приклади публікацій статей та тез статей у матеріалах конференцій різного рівня; огляд традиційних регулярних наукових конференцій в галузі психології.

Тема 4. Лекція 4. Технологія підготовки тез як наукової публікації.

Багатозначність поняття «тези»: як вторинний текст і вид короткого викладу першоджерела (вторинні тези); сукупність положень, істинність яких потрібно довести; жанр наукової публікації – первинний науковий текст до майбутнього виступу (оригінальні тези).

Відмінні риси тез як жанру наукової публікації: високий рівень узагальнення інформації, відсутність розгорнутої системи доказів, прикладів і ілюстрацій; лаконічність. Докладно розглянуто, що саме повинні містити тези: їх облігатні та факультативні компоненти.

Основні вимоги, що пред'являються до тез як жанру наукової публікації: інформативність, ясність і чіткість, логічна послідовність, відсутність логічних протиріч і тавтологій; лаконічність; відповідність тематиці конференції, семінару або збірки, для якої представляються тези.

Типовий склад аспектів у структурі тез: актуальність проблеми; ступінь вивченості проблеми; мета дослідження; предмет розгляду або запропонований варіант рішення; особливість, новизна предмета розгляду або запропонованого варіанту вирішення; переваги запропонованого варіанту вирішення; результати; висновки; рекомендації, область застосування отриманих результатів. Специфічні аспекти змісту тез в сфері психологічного знання.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій підготовки тез як наукової публікації: структурно-семантичний аналіз теми; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; визначення складу аспектів змісту в структурі тез, формулювання тез, підготовка і редагування тексту. Правила оформлення тез.

Тема 5. Лекція 5. Технологія підготовки наукової статті

Наукова стаття як результат науково-дослідницької роботи. Вимоги, що пред'являються до наукових статей: достовірність, аргументованість інформації; суворі логічність і послідовність викладу; цілісність і завершеність.

Композиція наукової статті та основні способи викладу матеріалу (опис, розповідь, міркування, доказ).

Основні жанри наукових статей: постановчі (проблемні, дискусійні), теоретичні, експериментальні, методичні, про досвід роботи, що містять інформацію про факти та ін.).

Структура статті як наукового документа: вступ, основна частина, висновки. Типовий склад аспектів змісту наукової статті: актуальність і ступінь вивченості проблеми; мета і завдання дослідження; предмет розгляду або запропонований варіант рішення, його особливості та новизна; місце і час проведення дослідження; методи дослідження; приклади; наочне представлення інформації; переваги запропонованого варіанту вирішення; результати, висновки, рекомендації; область застосування отриманих результатів. Відмінності в складі аспектів змісту статей різних жанрів.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій на підготовчому, основному і заключному етапах підготовки наукової статті.

Технологія підготовки наукової статті: визначення теми (заголовки), жанру, структурно-семантичний аналіз теми статті; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; вибір складу аспектів змісту в залежності від жанру статті; підготовка і редагування тексту; перевірка адекватності заголовки жанру і змісту статті. Правила оформлення наукових статей. Рівень наукового видавництва та публікацій: фахові видання (перелік ВАК), індекс цитування, імпаکت-фактор, наукометричні бази.

Розділ 3. Презентація результатів досліджень.

Тема 6. Лекція 6. Технологія підготовки виступу, доповіді.

Виступ і доповідь як типові види публічного мовлення. Особливості публічного мовлення, її відмінність від письмової мови.

Виступ і його властивості: актуальність тематики, вираз позиції виступає, оригінальність форми, емоційність, виразність.

Види виступів: підготовлені заздалегідь (мова, публічна заява, виступ на семінарі, конференції, в дискусії, на читацьких конференціях, літературних вечорах і тощо) і експромти (на диспутах, на зборах тощо).

Доповідь та її властивості: наявність великого обсягу інформації, аргументованою і ілюстрованою серією прикладів. Відмінність доповіді від виступу за обґрунтованістю інформації і часом виконання.

Залежність складу аспектів змісту в структурі доповіді, виступи від специфіки слухачів (вік, рівень професійної компетентності тощо), мети і характеру заходу, особистісної цільової установки доповідача.

Технологія підготовки доповіді та виступу, підготовленого заздалегідь: вибір теми доповіді, визначення мети, оцінка складу слухачів; структурно-семантичний аналіз теми; пошук інформації по темі, відбір теоретичного, фактичного і практичного матеріалу, визначення принципів побудови, складання плану, аналітико-синтетична переробка первинних документів по темі; систематизація результатів аналітико-синтетичної переробки інформації відповідно до плану; складання та редагування тексту.

Специфічні особливості технології підготовки виступу і доповіді як усній публічної промови. Мультимедійна презентація в складі виступу і доповіді.

Постер як вид презентації виступу. Основні вимоги до постерів. Наочність та повнота викладення інформації. Приклади постерів.

Тема 7. Лекція 7. Технологія підготовки презентації

Багатозначність поняття «презентація». Електронна презентація як спосіб представлення матеріалів наукової доповіді, виступи, лекції тощо. Вимоги до електронної презентації. Переваги електронних презентацій як форми презентації навчальної та наукової інформації. Проблеми візуалізації інформації при підготовці електронної презентації. Співвідношення тексту, зображення, звуковий інформації в структурі електронної презентації. Специфіка екранного представлення текстової інформації.

Технологія підготовки електронної презентації: 1) планування презентації (вибір теми, визначення аудиторії; визначення мети); 2) підготовка змісту презентації (структурно-семантичний аналіз теми презентації; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; складання плану презентації на основі наявних джерел; написання вихідного тексту для презентації; поділ вихідного тексту на порції – за кадрами (екранів, слайдів), визначення їх послідовності; визначення складу кожного кадру (екрану, слайд), включаючи зображення: малюнок, фото, таблиця, діаграма, схема; тексти: заголовок слайда, перелік питань, дефініція, теза, гасло (слоган) тощо; визначення змісту усного коментаря до кожного слайду; 3) технічна реалізація презентації (використання можливостей програми Power Point (або іншої програми) для підготовки мультимедійної презентації; використання мультимедійних ефектів; 4) вибір дизайну презентації; 5) репетиція презентації (перевірка синхронності усного тексту і демонстрованих слайдів; забезпечення відповідності обсягу презентації відведеного на неї часу, перевірка відповідності презентації вимогам усного публічного виступу).

Місце електронної презентації в навчальному процесі та представленні результатів науково-дослідної діяльності.

Тема 8. Лекція 8. Технологія підготовки дисертації

Дисертація як кваліфікаційна науково-дослідницька робота. «Положення про порядок присудження вчених ступенів» як основний нормативний документ, що регламентує критерії, яким повинні відповідати дисертації, вимоги до подання її до захисту. Паспорт спеціальності. Відповідність теми дисертації паспорту спеціальності. Правильність формулювання теми дисертації.

Основні типологічні характеристики кандидатської дисертації як особливого виду наукового документа і кваліфікаційної роботи: одноосібність підготовки, новизна, аргументованість, соціальна значущість, практичне і теоретичне значення; публічний захист; публікація результатів дослідження. Проблема плагіату.

Особливості мови і стилю дисертацій: високий ступінь абстрагування, аргументованість суджень і точність наведених даних.

Атрибути дисертації як кваліфікаційної роботи: актуальність дослідження, вивченість проблеми, мета, задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, робоча гіпотеза,

методологія і методи дослідження, експериментальна база дослідження, наукова новизна, теоретична значущість, практична значущість.

Склад і характеристика найважливіших технологічних процесів і операцій підготовки дисертації: структурно-семантичний аналіз теми; пошук і аналітико-синтетична переробка джерел інформації; складання плану; збір і обробка емпіричної інформації; підготовка і редагування тексту.

Кількість використаних джерел інформації, вимоги до літературних джерел, методів дослідження, обсягу самостійно отриманого емпіричного матеріалу, рівень аналітичності і ступеня узагальнення даних як найважливіші показники наукової творчості дисертанта. Рівень запропонованих теоретичних концептуалізацій, теорії середнього рівня.

Вимоги до оформлення дисертації та її автореферату.

Вимоги до електронної презентації у представленні результатів наукового дослідження на захисті дисертації.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Розділ 1

- 1) поняття програми наукового дослідження;
- 2) структура наукового дослідження;
- 3) об'єкт та предмет дослідження;
- 4) обґрунтування вибірки дослідження;
- 5) новизна дослідження;
- 6) технологія підготовки наукового дослідження;
- 7) співвідношення та предмету дослідження;
- 8) формулювання об'єкту та предмету дослідження;
- 9) формулювання мети дослідження;
- 10) вимоги до висновків.

Розділ 2

- 11) категорії журналів;
- 12) наукометричні бази (Scopus, Web of Science, тощо).
- 13) ORCID, УДК, ББК, ISBN
- 14) правила оформлення літератури;
- 15) вимоги до тез;
- 16) правила оформлення тез;
- 17) вимоги, що пред'являються до наукових статей;
- 18) структура статті (в залежності від типу статті);
- 19) технологія підготовки наукової статті;
- 20) індекс цитування (h-індекс), імпакт-фактор.

Розділ 3

- 21) властивості виступу, доповіді;
- 22) види виступів;
- 23) вимоги до мультимедійної презентації;
- 24) підготовка до виступу.
- 25) поведінка доповідача при різних варіантах проблем, виникаючих під час виступу.
- 26) вимоги до вступу дисертації та розділу "загальна характеристика" автореферату дисертації (склад, послідовність рубрикацій);
- 27) вимоги до оформлення літератури;
- 28) вимоги до першого розділу (за об'ємом);
- 29) вимоги до публікацій;
- 30) вимоги до анотацій.